TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2008 m. balandžio 3 d.*

Byloje C-346/06

dėl *Oberlandesgericht Celle* (Vokietija) 2006 m. rugpjūčio 3 d. Sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2006 m. rugpjūčio 11 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Dirk Rüffert, *Objekt und Bauregie GmbH & Co. KG* bankroto administratorius,

prieš

Land Niedersachsen,

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas C. W. A. Timmermans (pranešėjas), teisėjai J. Makarczyk, P. Kūris, J.-C. Bonichot ir C. Toader,

* Proceso kalba: vokiečių.

generalinis advokatas Y. Bot,
posėdžio sekretorius B. Fülöp, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2007 m. liepos 5 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— Land Niedersachsen, atstovaujamos Rechtsanwalt R. Thode,

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos M. Lumma,

— Belgijos vyriausybės, atstovaujamos A. Hubert,

— Danijos vyriausybės, atstovaujamos J. Bering Liisberg,

— Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos G. de Bergues ir O. Christmann,

— Airijos, atstovaujamos D. O'Hagan, padedamo *BL* N. Travers ir *SC* B. O'Moore,

— Kipro vyriausybės, atstovaujamos E. Neofitou,

— Austrijos vyriausybės, atstovaujamos M. Fruhmann,

— Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos E. Ośniecka-Tamecka ir M. Szymańska bei ekspertės A. Dzięcielak,

— Suomijos vyriausybės, atstovaujamos E. Bygglin,

— Norvegijos vyriausybės, atstovaujamos A. Eide ir E. Sivertsen,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos E. Traversa ir C. Ladenburger,

susipažinęs su 2007 m. rugsėjo 20 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su EB 49 straipsnio išaiškinimu.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant bylą tarp *Objekt und Bauregie GmbH & Co. KG* (toliau – *Objekt und Bauregie*) bankroto administratoriaus D. Rüffert ir *Land Niedersachsen* dėl jųdviejų sudarytos rangos sutarties nutraukimo.

Teisinis pagrindas

Bendrijos teisės aktai

3 1996 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 96/71/EB dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje (OL L 18, 1997, p. 1) 1 straipsnyje „Taikymo sritis“ numatyta:

„1. Ši direktyva taikoma valstybėje narėje įsisteigusioms įmonėms, kurios pagal tarpvalstybinio paslaugų teikimo sistemą komandiruoja darbuotojus į kitos valstybės narės teritoriją pagal šio straipsnio 3 dalį.

<…>

3. Ši direktyva taikoma tada, kai šio straipsnio 1 dalyje paminėtos įmonės imasi vienos iš šių tarpvalstybinių priemonių:

a) savo sąskaita komandiruoja darbuotojus į kitos valstybės narės teritoriją ir duoda jiems nurodymus, vadovaudamosi sutartimi, sudaryta tarp darbuotojus

komandiruojančios įmonės ir toje valstybėje narėje veikiančios šalies, kuriai bus teikiamos paslaugos, su sąlyga, kad komandiruotės metu komandiruojančioji įmonė ir darbuotojas saistomi darbo santykiais

<…>“

4 Pagal Direktyvos 96/71 3 straipsnį „Darbo sutarties sąlygos“:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad, nepriklausomai nuo to, kokia teisė yra taikoma darbo santykiams, 1 straipsnio 1 dalyje paminėtos įmonės garantuotų į jų teritoriją komandiruotiems darbuotojams darbo sutarties sąlygas dėl toliau nurodytų dalykų, kuriuos toje valstybėje narėje, kur darbas yra atliekamas, reglamentuoja:

— įstatymai ir kiti teisės aktai

ir (arba)

— kolektyvinės sutartys ar arbitražo sprendimai, kurie buvo paskelbti visuotinai taikytinais, kaip numatyta šio straipsnio 8 dalyje, jeigu jie yra susiję su priede išvardyta veikla:

<…>

c) dėl minimalių užmokesčio normų, įskaitant viršvalandžių apmokėjimo normas; šis punktas netaikomas papildomo pensinio draudimo sistemoms;

<…>

Šioje direktyvoje šio straipsnio 1 dalies c punkte paminėtų minimalių užmokesčio normų sąvoką apibrėžia valstybės narės, į kurios teritoriją darbuotojas yra komandiruojamas, nacionalinės teisės aktai ir (arba) praktika.

<…>

7. Šio straipsnio 1–6 dalys netrukdo taikyti darbuotojams palankesnių darbo sutarties sąlygų.

<…>

8. „Kolektyvinės sutartys arba arbitražo sprendimai, kurie buvo paskelbti visuotinai taikytinais“ – tai kolektyvinės sutartys arba arbitražo sprendimai, kurių privalo laikytis visos tam tikros profesijos ar pramonės šakos įmonės konkrečioje geografinėje zonoje.

Jei nėra sistemos, pagal kurią kolektyvinės sutartys arba arbitražo sprendimai skelbiami visuotinai taikytinais, kaip apibrėžta pirmojoje pastraipoje, valstybės narės gali nuspręsti remtis:

— kolektyvinėmis sutartimis arba arbitražo sprendimais, kurie yra taikomi bendrai visoms panašioms tam tikros profesijos ar pramonės šakos įmonėms konkrečioje geografinėje zonoje

ir (arba)

— darbdavių ir darbuotojų tipiškiausių organizacijų nacionaliniu lygiu pasirašytomis kolektyvinėmis sutartimis, kurios yra taikomos visoje nacionalinėje teritorijoje,

su sąlyga, kad 1 straipsnio 1 dalyje paminėtoms įmonėms šios sutartys ir sprendimai užtikrina vienodų sąlygų taikymą sprendžiant šio straipsnio 1 dalies pirmojoje pastraipoje išvardytus klausimus tarp minėtųjų įmonių ir kitų šioje pastraipoje paminėtų įmonių, kurių padėtis yra vienoda.

<…>“

I - 2030

Nacionalinės teisės aktai

5 Žemutinės Saksonijos federalinės žemės įstatymas dėl viešojo pirkimo sutarčių sudarymo (*Landesvergabegesetz Nds.,* toliau – Federalinės žemės įstatymas) įtvirtina viešojo pirkimo sutarčių, kurių minimali vertė 10 000 EUR, sudarymo reikalavimus. Šio įstatymo preambulėje numatyta:

„Įstatymu siekiama užkirsti kelią konkurencijos iškraipymams, atsirandantiems statybos ir vietos viešojo transporto sektoriuose įdarbinant darbuotojus už mažą atlyginimą, ir palengvinti dėl to atsirandančią socialinės apsaugos sistemos naštą. Šiuo tikslu jame nustatyta, kad perkančioji organizacija statybos ir vietos viešojo transporto sutartis gali sudaryti tik su įmonėmis, kurios moka ne mažesnį kaip paslaugų teikimo vietoje taikomose kolektyvinėse sutartyse nustatytą minimalų darbo užmokestį.

<…>“

6 Pagal Federalinės žemės įstatymo 3 straipsnio „Įsipareigojimas laikytis kolektyvinių sutarčių“ 1 dalį:

„Sutartys dėl darbų atlikimo sudaromos tik su įmonėmis, kurios, pateikdamos pasiūlymą, raštiškai įsipareigoja už minėtų darbų atlikimą savo darbuotojams mokėti ne mažesnį kaip darbų atlikimo vietoje taikomose kolektyvinėse sutartyse nustatytą minimalų darbo užmokestį minėtoje sutartyje nustatytu momentu. Darbai pirmojo sakinio prasme – tai statybų ir civilinės inžinerijos sektoriaus įmonių, rangovo ir subrangovų, atliekami darbai. Pirmasis sakinys taip pat taikomas sudarant viešojo

pirkimo sutartis dėl viešųjų miesto, priemiesčių ir regioninio transporto paslaugų teikimo.“

7 Šio įstatymo 4 straipsnio „Subranga“ 1 dalyje numatyta:

„Rangovas darbų, kuriems įsteigta jo įmonė, atlikimą gali perleisti subrangovui, tik jeigu perkančioji organizacija kaskart raštiškai tam pritaria. Dalyviai jau pateikdami pasiūlymą privalo nurodyti, dėl kurių darbų jie ketina sudaryti sutartis su subrangovais. Jeigu darbai perleidžiami subrangovui, rangovas taip pat turi įsipareigoti, kad subrangovai prisiims jo įsipareigojimus pagal 3, 4 straipsnius bei 7 straipsnio 2 dalį, ir kontroliuoti, ar subrangovai laikosi šių įsipareigojimų.“

8 To paties įstatymo 6 straipsnyje „Įrodymai“ numatyta:

„1. Pasiūlymas nenagrinėjamas, jei dalyvis nepateikia šių dokumentų:

<…>

3) įsipareigojimo laikytis kolektyvinių sutarčių pagal 3 straipsnį.

<…>

2. Tuo atveju, kai dalis sutarties įvykdymo bus patikėta subrangovui, sudarant sutartį įrodymai pagal 1 dalį turi būti pateikti ir už subrangovą.“

9 Federalinės žemės įstatymo 8 straipsnyje „Sankcijos“ numatyta:

„1. Kad būtų užtikrintas įsipareigojimų pagal 3, 4 straipsnius ir 7 straipsnio 2 dalį laikymasis, perkančiosios organizacijos ir rangovas už kiekvieną sutarties pažeidimą dėl pastarojo kaltės susitaria taikyti 1 % sutarties vertės dydžio baudą, o kelių pažeidimų atveju – iki 10 % sutarties vertės dydžio baudą. Baudą, numatytą pirmame sakinyje, rangovas privalo mokėti ir tais atvejais, kai pažeidimą padaro vienas iš jo subrangovų arba vienas iš pastarojo subrangovų, jeigu rangovas žinojo arba turėjo žinoti apie pažeidimą. Jeigu bauda neproporcingai didelė, rangovo prašymu perkančioji organizacija gali ją sumažinti iki tinkamo dydžio.

2. Perkančioji organizacija ir rangovas susitaria, kad pastarajam arba jo subrangovams neįvykdžius 3 straipsnyje įtvirtintų reikalavimų arba dėl didelio aplaidumo ar pakartotinai pažeidus 4 straipsnyje ir 7 straipsnio 2 dalyje įtvirtintus įsipareigojimus, perkančioji organizacija turi teisę nutraukti sutartį iš anksto neįspėjusi.

3. Jeigu įrodyta, kad įmonė pažeidė įsipareigojimus pagal šį įstatymą bent dėl didelio aplaidumo ar pakartotinai, perkančiosios organizacijos, neperžengdamos savo kompetencijos ribų, gali daugiausia vienerius metus neleisti jai dalyvauti sudarant viešojo pirkimo sutartis.

<…>“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

10 Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad įvykus kvietimo teikti pasiūlymus procedūrai 2003 m. rudenį *Land Niedersachsen* sudarė su *Objekt und Bauregie* sutartį dėl neįrengtos Göttingen-Rosdorf įkalinimo įstaigos statybos darbų. Sutarties vertė buvo 8 493 331 EUR be pridėtinės vertės mokesčio. Sutartyje buvo numatytas įsipareigojimas laikytis kolektyvinių sutarčių, be kita ko, įsipareigojimo statybose dirbantiems darbuotojoms mokėti ne mažesnį kaip darbų atlikimo vietoje taikomose kolektyvinėse sutartyse nustatytą minimalų darbo užmokestį pagal pavyzdinių kolektyvinių sutarčių sąraše pateikiamą kolektyvinę sutartį Nr. 1 „Pastatai ir viešieji darbai“ (toliau – kolektyvinė sutartis „Pastatai ir viešieji darbai“).

11 *Objekt und Bauregie* subrangovu pasamdė Lenkijoje įsteigtą įmonę. 2004 m. vasarą buvo įtarta, kad ši įmonė statybose įdarbino darbininkus už žemesnį darbo užmokestį nei nustatytas kolektyvinėje sutartyje „Pastatai ir viešieji darbai“. Prasidėjus tyrimui *Objekt und Bauregie* ir *Land Niedersachsen* nutraukė tarpusavyje sudarytą rangos sutartį. Šį sutarties nutraukimą *Land Niedersachsen* visų pirma grindė tuo, jog *Objekt und Bauregie* pažeidė sutartinį įsipareigojimą laikytis minėtos kolektyvinės sutarties. Pagrindinio atsakingo Lenkijoje įsteigtos įmonės asmens atžvilgiu buvo priimtas baudžiamasis įsakymas kaltinant jį 53 statybose įdarbintiems darbininkams mokėjus tik 46,57 % numatyto minimalaus darbo užmokesčio.

12 Pirmojoje instancijoje *Landgericht Hannover* konstatavo, kad *Objekt und Bauregie* iš rangos sutarties kylantis reikalavimas kompensuotas *Land Niedersachsen* naudai mokėtina 84 934,31 EUR (1 % sutarties vertės) bauda. Likusią šios bendrovės ieškinio dalį jis atmetė.

13 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kuriam paduotas apeliacinis skundas, mano, jog ginčo sprendimas priklauso nuo to, ar jis turi netaikyti Federalinės žemės įstatymo, visų pirma jo 8 straipsnio 1 dalies, dėl to, kad ji nesuderinama su EB 49 straipsnyje įtvirtinta laisve teikti paslaugas.

14 Šiuo atžvilgiu minėtas teismas pastebi, kad dėl įsipareigojimo laikytis kolektyvinių sutarčių kitų valstybių narių statybos įmonės privalo priderinti savo darbuotojams mokamus darbo užmokesčius prie paprastai aukštesnio darbo užmokesčio lygio toje Vokietijos vietoje, kurioje vykdoma sutartis. Dėl tokio reikalavimo šios įmonės praranda konkurencinį pranašumą, kuriuo jos naudojasi dėl mažesnių darbo užmokesčių sąnaudų. Todėl pareiga laikytis kolektyvinių sutarčių yra kliūtis kitų nei Vokietijos Federacinė Respublika valstybių narių fiziniams ir juridiniams asmenims.

15 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių, ar įsipareigojimas laikytis kolektyvinių sutarčių yra pateisinamas privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais. Konkrečiau tariant, toks įsipareigojimas viršija tai, kas būtina darbuotojams apsaugoti. Darbuotojams būtina apsauga apsiriboja privalomo minimalaus darbo užmokesčio reikalavimu, kylančiu iš 1996 m. vasario 26 d. Įstatymo dėl darbuotojų komandiravimo *(Arbeitnehmer-Entsendegesetz)* (BGBl. 1996 I, p. 227, toliau – *AEntG*) taikymo Vokietijoje. Užsienio darbuotojų atveju įsipareigojimas laikytis kolektyvinių sutarčių neleidžia pasiekti veiksmingos jų ir Vokietijos darbuotojų lygybės ir užkerta kelią tam, kad darbuotojai iš vienos valstybės narės, kitos nei Vokietijos Federacinė Respublika, būtų įdarbinti pastarosios teritorijoje dėl to, kad konkuruodamas jų darbdavys negali pasinaudoti sąnaudų pranašumu.

16 Manydamas, jog nagrinėjamam ginčui išspręsti būtinas EB 49 straipsnio išaiškinimas, *Oberlandesgericht Celle* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir Teisingumo Teismui pateikti šį prejudicinį klausimą:

„Ar tai, kad pagal įstatymą perkančioji organizacija sutartis dėl darbų atlikimo gali sudaryti tik su tomis įmonėmis, kurios pateikdamos pasiūlymą raštiškai įsipareigoja už atitinkamų darbų atlikimą savo darbuotojams mokėti ne mažesnį kaip darbų atlikimo vietoje taikomose kolektyvinėse sutartyse nustatytą minimalų darbo užmokestį, pagal EB sutartį yra nepateisinamas laisvės teikti paslaugas apribojimas?“

Dėl prejudicinio klausimo

17 Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar tokioje situacijoje, kokia susiklostė pagrindinėje byloje, EB 49 straipsnis draudžia valstybės narės valdžios institucijos priimtą įstatymo galią turinčią priemonę, numatančią perkančiosios organizacijos pareigą viešojo darbų pirkimo sutartis sudaryti tik su tomis įmonėmis, kurios pateikdamos pasiūlymą raštiškai įsipareigoja už atitinkamų darbų atlikimą savo darbuotojams mokėti ne mažesnį kaip jų atlikimo vietoje taikomoje kolektyvinėje sutartyje nustatytą minimalų darbo užmokestį.

18 Kaip siūlo kai kurios Teisingumo Teismui pastabas pateikusios vyriausybės bei Europos Bendrijų Komisija, siekiant nacionaliniam teismui pateikti naudingą atsakymą, nagrinėjant prejudicinį klausimą tikslinga atsižvelgti į Direktyvos 96/71 nuos-

tatas (žr. 2004 m. spalio 12 d. Sprendimo *Wolff & Müller*, C-60/03, Rink. p. I-9553, 27 punktą ir 2008 m. sausio 29 d. Sprendimo *Promusicae*, C-275/06, Rink. p. I-271, 42 punktą).

19 Ši direktyva, kaip matyti iš jos 1 straipsnio 3 dalies a punkto, visų pirma taikoma situacijai, kai vienoje valstybėje narėje įsteigta įmonė pagal tarpvalstybinio paslaugų teikimo sistemą savo sąskaita komandiruoja darbuotojus, kuriems ji duoda nurodymus, į kitos valstybės narės teritoriją pagal sutartį, sudarytą tarp darbuotojus komandiruojančios įmonės ir toje valstybėje narėje veikiančio teikiamų paslaugų gavėjo su sąlyga, kad komandiravimo laikotarpiu komandiruojančioji įmonė ir darbuotojas saistomi darbo santykiais. Atrodo, kad iš tiesų tokia situacija susiklostė ir nagrinėjamoje pagrindinėje byloje.

20 Be to, kaip pastebėjo generalinis advokatas savo išvados 64 punkte, vien tai, kad valstybės narės teisės aktų, kaip antai Federalinės žemės įstatymo, tikslas nėra reglamentuoti darbuotojų komandiravimą, negali reikšti, kad tokia situacija, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, nepatenka į Direktyvos 96/71 taikymo sritį.

21 Pagal Direktyvos 96/71 3 straipsnio 1 dalies pirmosios pastraipos pirmą ir antrą įtraukas, kalbant apie tarpvalstybinį paslaugų teikimą statybų sektoriuje, komandiruotiems darbuotojams turi būti užtikrintos darbo ir įdarbinimo sąlygos dėl šios nuostatos a–g punktuose nurodytų dalykų, be kita ko, dėl c punkte nurodytų minimalių darbo užmokesčio normų. Šias darbo ir įdarbinimo sąlygas nustato įstatymai ar kiti teisės aktai ir (arba) kolektyvinės sutartys ar arbitražo sprendimai, kurie buvo paskelbti visuotinai taikytinais. Pagal to paties straipsnio 8 dalies pirmąją pastraipą šioje nuostatoje kolektyvinės sutartys ir arbitražo sprendimai – tai tokios kolektyvinės sutartys arba tokie arbitražo sprendimai, kurių privalo laikytis visos tam tikros profesijos ar pramonės šakos įmonės, patenkančios į teritorinę šių sutarčių ar sprendimų taikymo sritį.

22 Direktyvos 96/71 3 straipsnio 8 dalies antrojoje pastraipoje numatyta, kad jei nėra sistemos, pagal kurią kolektyvinės sutartys arba arbitražo sprendimai skelbiami visuotinai taikytinais, valstybės narės gali nuspręsti remtis sutartimis arba sprendimais, taikomais bendrai visoms panašioms tam tikros pramonės šakos įmonėms, arba gausiausiai atstovaujančių socialinių partnerių organizacijų nacionaliniu lygiu pasirašytomis sutartimis, kurios taikomos visoje nacionalinėje teritorijoje.

23 Reikia išnagrinėti, ar darbo užmokesčio norma, nustatyta tokioje priemonėje, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, kuri yra *Land Niedersachsen* patvirtinta įstatymo galią turinti priemonė viešųjų pirkimų srityje ir kuria siekiama įmonei, kaip antai *Objekt und Bauregie* subrangovei, padaryti teisiškai privalomą aptariamą darbo užmokesčio normą numatančią kolektyvinę sutartį, buvo nustatyta vienu iš šio sprendimo 21 ir 22 punktuose nurodytų būdų.

24 Pirma, kadangi pačioje įstatymo galią turinčioje priemonėje, kaip antai Federalinės žemės įstatyme, nenustatyta jokia minimali darbo užmokesčio norma, jis negali būti laikomas įstatymu Direktyvos 96/71 3 straipsnio 1 dalies pirmosios pastraipos pirmos įtraukos prasme, nustatančiu tos pastraipos c punkte numatytą minimalaus darbo užmokesčio normą.

25 Antra, sprendžiant klausimą, ar tokia kolektyvinė sutartis, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, yra kolektyvinė sutartis, kuri paskelbta visuotinai taikytina Direktyvos 96/71 3 straipsnio 1 dalies pirmosios pastraipos antros įtraukos, skaitomos kartu su to paties straipsnio 8 dalies pirmąja pastraipa, prasme, iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, jog Direktyvą 96/71 perkelti skirtas *AEntG* praplečia kolektyvinių sutarčių, kurios Vokietijoje paskelbtos visuotinai taikytinos, nuostatų dėl minimalių darbo užmokesčių taikymą ir kitoje valstybėje narėje įsteigtų darbdavių, komandiruojančių savo darbuotojus į Vokietiją, atžvilgiu.

26 Tačiau atsakydama į Teisingumo Teismo raštu pateiktą klausimą *Land Niedersachsen* patvirtino, kad kolektyvinė sutartis „Pastatai ir viešieji darbai“ nėra kolektyvinė sutartis, kuri paskelbta visuotinai taikytina *AEntG* prasme. Be to, Teisingumo Teismui pateiktoje bylos medžiagoje nėra jokios užuominos, leidžiančios daryti išvadą, jog ši sutartis vis dėlto gali būti laikoma visuotinai taikytina Direktyvos 96/71 3 straipsnio 1 dalies pirmosios pastraipos antros įtraukos, skaitomos kartu su to paties straipsnio 8 dalies pirmąja pastraipa, prasme.

27 Trečia, kalbant apie Direktyvos 96/71 3 straipsnio 8 dalies antrąją pastraipą, iš šios nuostatos formuluotės matyti, kad ji taikoma, tik jei nėra sistemos, pagal kurią kolektyvinės sutartys arba arbitražo sprendimai skelbiami visuotinai taikytinais, tačiau Vokietijos Federacinėje Respublikoje taip nėra.

28 Be to, bet kuriuo atveju tokia kolektyvinė sutartis, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, negali būti laikoma kolektyvine sutartimi minėtos nuostatos prasme ir, konkrečiau tariant, tos nuostatos pirmoje įtraukoje paminėta kolektyvine sutartimi, kuri taikoma „bendrai visoms panašioms tam tikros profesijos ar pramonės šakos įmonėms konkrečioje geografinėje zonoje“.

29 Iš tiesų tokiame kaip pagrindinės bylos kontekste tokia kolektyvinė sutartis, kokia nagrinėjama šioje byloje, privalomai taikoma tik statybų sektoriaus daliai, patenkančiai į jos teritorinę taikymo sritį, nes, pirma, tokį privalomą taikymą numatantys įstatymai taikomi tik viešiesiems, o ne privatiems pirkimams, ir, antra, minėta kolektyvinė sutartis nebuvo paskelbta visuotinai taikytina.

30 Iš to, kas išdėstyta, matyti, jog tokia priemonė, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, nenustato darbo užmokesčio normos vienu iš Direktyvos 96/71 3 straipsnio 1 dalies pirmosios pastraipos pirmoje ir antroje įtraukoje ir 8 dalies antrojoje pastraipoje numatytų būdų.

31 Todėl tokia darbo užmokesčio norma negali būti laikoma minimalaus darbo užmokesčio norma tos direktyvos 3 straipsnio 1 dalies pirmosios pastraipos c punkto prasme, kurios privalomą taikymą tarpvalstybinio paslaugų teikimo atveju pagal tą direktyvą valstybės narės turi teisę nustatyti kitose valstybėse narėse įsteigtoms įmonėms (žr. 2007 m. gruodžio 18 d. sprendimo *Laval un Partneri*, C-341/05, Rink. p. I-11767, 70 ir 71 punktus).

32 Tokia darbo užmokesčio norma taip pat negali būti laikoma darbuotojams palankesne darbo ir įdarbinimo sąlyga Direktyvos 96/71 3 straipsnio 7 dalies prasme.

33 Konkrečiau tariant, minėta nuostata negali būti aiškinama kaip leidžianti priimančiajai valstybei narei numatyti, kad jos teritorijoje teikiant paslaugas privaloma laikytis tokių darbo ir įdarbinimo sąlygų, kurios viršija imperatyvių normų užtikrinamos minimalios apsaugos lygį. Iš tikrųjų, kalbant apie Direktyvos 96/71 3 straipsnio 1 dalies pirmosios pastraipos a–g punktuose nurodytus dalykus, ši direktyva aiškiai numato apsaugos lygį, kurio laikymosi priimančioji valstybė narė turi teisę reikalauti iš kitose valstybėse narėse įsteigtų įmonių į jos teritoriją komandiruotų darbuotojų atžvilgiu. Beje, dėl tokio aiškinimo minėta direktyva taptų neveiksminga (minėto sprendimo *Laval un Partneri* 80 punktas).

34 Todėl, nepažeidžiant kitose valstybėse narėse įsteigtų įmonių galimybės priimančioje valstybėje narėje savanoriškai, visų pirma vykdant savo komandiruotų darbuotojų atžvilgiu prisiimtą įsipareigojimą, prisijungti prie galbūt palankesnės kolektyvinės

darbo sutarties, apsaugos lygis, kuris turi būti užtikrintas į priimančios valstybės narės teritoriją komandiruotiems darbuotojams, iš esmės apsiriboja numatytuoju Direktyvos 96/71 3 straipsnio 1 dalies pirmosios pastraipos a–g punktuose, nebent minėtiems darbuotojams pagal kilmės valstybės įstatymą arba kolektyvines sutartis jau yra taikomos palankesnės darbo ir įdarbinimo sąlygos dėl minėtoje nuostatoje nurodytų dalykų (minėto sprendimo *Laval un Partneri* 81 punktas). Vis dėlto pagrindinėje byloje taip nėra.

35 Iš to, kas išdėstyta, darytina išvada, jog valstybė narė pagal Direktyvą 96/71 neturi teisės tokia priemone, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, kitose valstybėse narėse įsteigtoms įmonėms nustatyti tokią privalomą darbo užmokesčio normą, kokia numatyta kolektyvinėje sutartyje „Pastatai ir viešieji darbai“.

36 Tokį Direktyvos 96/71 aiškinimą patvirtina jos aiškinimas atsižvelgiant į EB 49 straipsnį, nes šios direktyvos tikslas yra visų pirma įgyvendinti laisvę teikti paslaugas, kuri yra viena pagrindinių Sutarties garantuojamų laisvių.

37 Kaip savo išvados 103 punkte nurodė generalinis advokatas, toks teisės aktas, koks yra Federalinės žemės įstatymas, numatantis asmenų, su kuriais sudarytinos viešojo darbų pirkimo sutartys, ir netiesiogiai jų subrangovų pareigą taikyti tokį minimalų darbo užmokestį, koks numatytas kolektyvinėje sutartyje „Pastatai ir viešieji darbai“, gali paslaugų teikėjams, įsteigtiems kitoje valstybėje narėje, kurioje minimalaus darbo užmokesčio norma yra mažesnė, nustatyti papildomą ekonominę naštą, galinčią

neleisti ar trukdyti priimančiojoje valstybėje narėje teikti paslaugas arba tokį paslaugų teikimą daryti mažiau patrauklų. Todėl tokia priemonė, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, gali būti apribojimas EB 49 straipsnio prasme.

38 Be to, skirtingai nei teigia *Land Niedersachsen* ir kelios Teisingumo Teismui rašytines pastabas pateikusios vyriausybės, tokia priemonė negali būti laikoma pateisinama darbuotojų apsaugos tikslu.

39 Iš tiesų, kaip konstatuota šio sprendimo 29 punkte, kalbant apie tokioje kolektyvinėje sutartyje, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, nustatytą darbo užmokesčio normą, dėl tokio teisės akto, koks yra Federalinės žemės įstatymas, taikymo apimties ji privalomai taikoma tik statybų sektoriaus daliai, nes, pirma, šis teisės aktas taikomas tik viešiesiems, o ne privatiems pirkimams, ir, antra, minėta kolektyvinė sutartis nebuvo paskelbta visuotinai taikytina.

40 Teisingumo Teismui pateiktoje bylos medžiagoje nėra jokios užuominos, leidžiančios daryti išvadą, jog dėl tokios darbo užmokesčio normos, kuri, kaip tai pastebi ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, be kita ko, viršija pagal *AEntG* taikytiną minimalaus darbo užmokesčio normą, kylanti apsauga yra būtina statybų sektoriaus darbuotojui, tik jei jis įdarbintas vykdant viešojo darbų pirkimo sutartį, bet nebūtina, jeigu jis dirba vykdant privačią sutartį.

41 Dėl tų pačių priežasčių, kurios išvardytos šio sprendimo 39 ir 40 punktuose, minėtas apribojimas taip pat negali būti pateisinamas tikslu užtikrinti profesinių sąjungų autonomijos organizuojant profesinį gyvenimą apsaugą, kurį nurodo Vokietijos vyriausybė.

42 Galiausiai, kalbant apie socialinės apsaugos sistemų finansinio stabilumo tikslą, kurį taip pat nurodo Vokietijos vyriausybė tvirtindama, jog socialinės apsaugos sistemos veiksmingumas priklauso nuo darbuotojų darbo užmokesčių lygio, iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos nematyti, kad tokia priemonė, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, būtų būtina pasiekti tikslą, dėl kurio Teisingumo Teismas pripažino, kad nereikėtų atmesti galimybės, jog reikšmingas socialinės apsaugos sistemos finansinės pusiausvyros pažeidimo pavojus gali būti privalomasis bendrojo intereso pagrindas (žr., be kita ko, 2006 m. gegužės 16 d. Sprendimo *Watts*, C-372/04, Rink. p. I-4325, 103 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

43 Atsižvelgiant į visus pirmiau išdėstytus motyvus, į pateiktą klausimą reikia atsakyti, kad tokioje situacijoje, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, Direktyva 96/71, aiškinama atsižvelgiant į EB 49 straipsnį, draudžia valstybės narės valdžios institucijos priimtą įstatymo galią turinčią priemonę, nustatančią perkančiosios organizacijos pareigą viešojo darbų pirkimo sutartis sudaryti tik su tomis įmonėmis, kurios pateikdamos pasiūlymą raštiškai įsipareigoja už atitinkamų darbų atlikimą savo darbuotojams mokėti ne mažesnį kaip jų atlikimo vietoje taikomose kolektyvinėse sutartyse nustatytą minimalų darbo užmokestį.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

44 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos..

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

Tokioje situacijoje, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, 1996 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 96/71/EB dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje, aiškinama atsižvelgiant į EB 49 straipsnį, draudžia valstybės narės valdžios institucijos priimtą įstatymo galią turinčią priemonę, nustatančią perkančiosios organizacijos pareigą viešojo darbų pirkimo sutartis sudaryti tik su tomis įmonėmis, kurios pateikdamos pasiūlymą raštiškai įsipareigoja už atitinkamų darbų atlikimą savo darbuotojams mokėti ne mažesnį kaip jų atlikimo vietoje taikomose kolektyvinėse sutartyse nustatytą minimalų darbo užmokestį.

Parašai.